

A 371835

Jelle Haemers

De Gentse opstand (1449-1453)

**De strijd tussen rivaliserende netwerken
om het stedelijke kapitaal**

Inhoudstafel

1	Inleiding	13
1.1	Probleemstelling	14
1.2	Collectieve actie en netwerken	17
1.3	De bronnen	21
2	Gent	29
2.1	De Drie Leden	29
2.1.1	<i>Genese van het Drie-Leden-bestel</i>	29
2.1.2	<i>De institutionele realiteit der Drie Leden</i>	32
2.1.3	<i>De basis van het regime der Drie Leden</i>	36
2.1.4	<i>De Gentse Stedelijke Elite (de GSE)</i>	53
2.2	De Gentse netwerken	62
2.2.1	<i>De opbouw van sociaal kapitaal (casus: GSE)</i>	62
2.2.2	<i>Het Gents Hertogelijk Netwerk (het GHN)</i>	101
2.2.3	<i>Netwerken in het Gents Ambachtelijk Milieu (het GAM)</i>	109
2.3	Epiloog: socio-politieke breuklijnen in het laatmiddeleeuwse Gent	116
3	De hertog	119
3.1	Geld	119
3.1.1	<i>Beknopte theoretische reflectie</i>	119
3.1.2	<i>De Bourgondische wapenstilstand (1384 — 1435)</i>	121
3.1.3	<i>Realisatie van de Bourgondische aspiraties (de jaren 1440)</i>	124
3.2	Macht	130
3.2.1	<i>De Gentse dominantie over het hinterland</i>	130
3.2.2	<i>Inspraak in de schepenverkiezingen</i>	137
3.3	De greep naar de macht van de middenklasse (1447-1449)	138
3.4	Conclusie	146
4	Contrarye de privileges: 1449-1451: botsing tussen particularisme en centralisme	149
4.1	De schepenverkiezing van augustus 1449	149
4.2	Het sluimerend conflict (augustus 1449 — maart 1450)	157
4.3	De schepenbank van maart 1450: Pyrrusoverwinning voor de hertog	163
4.4	Het schepenjaar 1450-1451	172
4.5	Hervatting van de strijd (juni 1451): diverssche wonderlic zaken	175
4.5.1	<i>Klachtbrief van de hertog en de samenzwering van Pieter Tyncke</i>	175

4.5.2	<i>Knieval te Dendermonde (7 augustus 1451)</i>	179
4.5.3	«Daer uut dat 't volc alzo zeere beroert was»: de reactie van «het volk» en de schepenbank van augustus 1451	185
4.6	Conclusie: «Eenen nyeuwen Artevelt»	188
5	Bloeitijd voor nieuwe Arteveldes: 1451-1452: collectieve actie te Gent	193
5.1	Van aanklacht tot justicier (oktober — november 1451)	193
5.1.1	<i>De aanklacht tegen Goetghebuer</i>	193
5.1.2	<i>Staking en wapening: 26 oktober tot 16 november 1451.</i>	195
5.2	Van justicier tot hoofdmannen (november — december 1451)	221
5.2.1	<i>'t Volc murmurerende ende grootelicx beroert</i>	221
5.2.2	<i>De benoeming van een nieuwe justicier (eind november 1451)</i>	223
5.2.3	<i>Artevelde aan de macht (begin december 1451)</i>	228
5.2.4	<i>Conclusie: de overwinning van de gegoede middenklasse</i>	233
5.3	Het bewind van de drie hoofdmannen (december 1451 — april 1452)	235
5.3.1	<i>De institutie van de hoofdmannen</i>	235
5.3.2	<i>Een rechtvaardig bestuur: het «Arteveldemodel»</i>	239
5.3.3	<i>De externe politiek van de Arteveldes</i>	265
5.4	Het bewind van de vijf hoofdmannen en de opperhoofdman (eind april — medio juli 1452)	288
5.4.1	<i>Verdere militarisering van de stad: de benoeming van de vijf hoofdmannen</i>	288
5.4.2	<i>Nieuwe hertogelijke aanval en Gentse reactie (mei 1452)</i>	296
5.4.3	<i>Opperhoofdman Jan de Vos en de onderhandelingen met Frankrijk</i>	309
5.4.4	<i>Het hoofdmanschap van Jacob Meeuwzone en het hertogelijke bestand</i>	321
5.4.5	<i>Besluit: De eerste fase van de Gentse oorlog</i>	328
5.5	Algemene conclusie	330
6	Van Lille tot Gavere (1452-1453)	335
6.1	De schepenverkiezingen van augustus 1452	335
6.2	<i>Condempnacion de ceulx de Gand: het vonnis van Lille</i>	341
6.2.1	<i>Onderhandelingen of proces?</i>	341
6.2.2	<i>Verloop van het proces</i>	343

6.3	De tweede fase van de Gentse oorlog (september 1452-juli 1453)	351
6.3.1	<i>De reactie op het Gentse thuisfront</i>	351
6.3.2	<i>Het bewind van de particularistische coalitie (oktober 1452 — juni 1453)</i>	352
6.3.3	<i>De diplomatieke en militaire strijd (oktober 1452 — juni 1453)</i>	368
6.3.4	<i>«Ommer wie datter windt, ick verliese»: de slag bij Gavere (23 juli 1453)</i>	377
6.3.5	<i>Besluit</i>	383
7	De hertogelijke bestraffing en repressie	387
7.1	De Vrede van Gavere	387
7.1.1	<i>De «amende honorable»</i>	387
7.1.2	<i>De «amende prouffitabile»</i>	389
7.1.3	<i>Besluit: het dictaat van Gavere</i>	394
7.2	Het naoorlogse Gent: enkele reflecties	395
7.2.1	<i>De Drie Leden uitgeroeid?</i>	395
7.2.2	<i>Tijd voor afrekeningen?</i>	401
7.2.3	<i>De middenklasse uitgeteld?</i>	411
7.3	Besluit: overwinning van de centrale staat	420
8	Algemeen besluit	423
8.1	Ontstaanscontext	424
8.2	Verloop	428
8.3	De afloop van het conflict	434
9	Bijlagen	437
9.1	Gent in de late Middeleeuwen	437
9.2	Schema van de Gentse schepenverkiezingen	438
9.3	De Gentse overdekens (ca. 1440-1460)	439
9.3.1	<i>Het Lid der 53 kleine neringen</i>	439
9.3.2	<i>Het Lid van de weverij</i>	439
9.4	Lijst met de 53 ambachten van het Lid der kleine neringen	440
9.5	De Gentse rechters en hoofdmannen (1451-1453)	441
9.6	Het laatmiddeleeuwse graafschap Vlaanderen	442
10	Bibliografie	443
10.1	Bronnen	443
10.1.1	<i>Onuitgegeven bronnen</i>	443
10.1.2	<i>Uitgegeven bronnen</i>	445
10.2	Literatuur	447
	Inhoudstafel	477